

Істотним є те, що при проведенні учбового діалогу у його учасників включаються на міжособовому рівні психологічні механізми ідентифікації та обособлення. Серед явищ ідентифікації, що сприяють поліпшенню комунікативних здібностей студентів, відокремимо такі, як: переконання, спрацьованість, згуртованість та контактність. Наші дослідження показали, що виключення в структуру занять учбового діалогу істотно впливає на розвиток у студентів вміння слухати, ясно та послідовно висловлювати свої гіпотези, координувати свою точку зору з позиціями інших членів групи. Крім того, можна відзначити розвиток інших здібностей та вміння правильно проводити дискусію, що важливо для підвищення педагогічної культури студентів.

Конкретні форми проведення учбового діалогу можуть бути різні: мозковий штурм, ситуаційна драматизація проблеми, розв'язання складних педагогічних ситуацій оцінювання психологічних переваг для розвитку учнів різних педагогічних систем та методів, підхід до проблем з точки зору різних світових та національних культур. Важливим моментом у становленні педагогічної майстерності майбутніх вчителів є те, що в учбовому діалозі студенти часто потрапляють в ситуацію, подібну до стану вченого, що знаходиться на межі сучасної науки, і це впливає на розвиток їх творчого педагогічного мислення. Майбутній педагог, що оволодіє навичками діалогічного підходу до вислідання, неодмінно перобудує своє відношення до учнів, тому що бачитиме в них рівноправних співрозмовників. Головну роль в діяльності вчителя відіграватиме співпраця з учнями, внаслідок чого відношення між ними стають більш гуманістичними.

Таким чином, діалогічний підхід до проведення занять психологічного циклу передбачає істотний вплив на формування педагогічної технології спілкування майбутніх вчителів.

С.І. Устименко /Львівський педагогічний університет/

ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСІЇ ЯК ПОКАЗНИКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ АКТИВНИМИ МЕТОДАМИ НАВЧАННЯ

Процес професійного становлення майбутніх педагогів вбирає в себе розвиток професійних мотивів та педагогічних здібностей, набуття відповідних знань і практичних навичок, формування професійних ціннісних якостей вчителя.

В психолого-педагогічних дослідженнях виявлено, що майбутні вчителі, особливо педагоги-професіонали виділяють насамперед завданняхарактерологічні якості. Професійні якості в свідомості студентів починають більш інтенсивно усвідомлюватись після активної педагогічної практики, в процесі якої вони відчують труднощі в реалізації завдань педагогічної діяльності.

В зв'язку з цим завданням педагогічного колективу вузу є така організація учбового процесу, яка б дозволяла зробити об'єкти рефлексії саме становлення у майбутніх педагогів професійних якостей, які забезпечують успіх в діяльності.

Професійна рефлексія полягає в умінні аналізувати власні професійні якості, свій досвід, різні сторони педагогічної праці, індивідуальний стиль діяльності і таке інше.

Завдяки розвитку рефлексії важливі якості педагога можуть бути усвідомлені в свідомості студентів як цінність, яка виступатиме орієнтиром в процесі професійної підготовки.

Одним із найбільш доцільних методів формування рефлексії у майбутніх вчителів є метод педагогічних ситуацій, розв'язання педагогічних завдань. Він розвиває здатність до аналізу і впливу прийняти самостійно рішення, сприяє усвідомленню мотивів своєї поведінки в педагогічних ситуаціях. Важливо при цьому враховувати рівень мотиваційної і операційної готовності студентів до розв'язання педагогічних завдань і більш ґрунтовно вибирати оптимальну їх складність. Розрізняють такі модифікації педагогічних завдань: аналіз-ілюстрація, аналіз-оцінка, аналіз-вправа. В першому випадку викладач аналізує дії вчителя в конкретній ситуації, в другому - студенти самі дають оцінку його дій, а в третьому - студенти самостійно вивчають ситуацію, розробляють план дій, приймають рішення, яке потім колективно обговорюється.

Другим методом, який сприяє розвитку професійної рефлексії, слід вважати метод педагогічного інциденту, спрямованого на подолання особистісної інерційності і вироблення адекватних способів реагування в умовах дефіциту часу. Суть його полягає в тому, що студенти за декілька хвилин знайомляться з будь-яким надзвичайним випадком із шкільного життя, після чого вони повинні самостійно сформулювати проблему, виробити відповідне рішення. Використання цього методу дозволяє студентові усвідомити наявність власної інерційності, стабілізувати і нормалізувати реакції в ситуаціях, які потребують оперативного педагогічного впливу, виробити власні способи реагування на труднощі, оцінити їх доцільність.

Для розвитку здібності до рефлексії можна використовувати також метод ділових ігор. Цінність цього методу полягає в тому, що він забезпечує активність, емоційну залученість учасників, сприяє подоланню психологічного захисту, "скорочує час накопичення досвіду". Наприклад, ділова гра "Характеристика" спрямована на усвідомлення студентами свого нахилу до певного стилю керівництва учнівським колективом. Під час практичного заняття студенти повинні дати характеристику одному із товаришів як майбутньому керівникові. Для цього кожна група розробляє питання для інтерв'ю з ним. Це можуть бути такі питання: чи зможете ви визнати свої помилки перед учнями; плануєте ви свій день чи ні; як ви будете ставитись до ініціативи учнів тощо. Після проведеного інтерв'ю група усно чи письмово готує характеристику на товариша, концепцію його стилю керівництва. Після того як виявлена переважність того чи іншого стилю у двох або трьох студентів, відзначається різниця між типами керівників, доцільність кожного стилю керівництва. Модифікацією ділової гри є імітаційна гра або метод інсценізації, коли студенти інсценізують певну педагогічну ситуацію і поведінку вчителя при цьому, котра потім аналізується.

Можна використовувати для розвитку рефлексії і метод мозкового штурму. Після того як поставлена проблема, якою може бути педагогічна ситуація або задача, нова педагогічна ідея тощо, студенти повинні запропонувати як найбільше варіантів її розв'язання без попереднього обміркування. Жодне рішення не повинно зазнати критики або оцінки, а висловлені думки треба фіксувати. Потім колективно відбирається найбільш цінне рішення.

Як бачимо, використання активних методів навчання сприяє формуванню у майбутніх вчителів професійної рефлексії, яка є важливим аспектом професійного становлення педагога.

В.В.Ткаченко /Криворізький педінститут/

РОЗВИТОК У СТУДЕНТІВ ДИДАКТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА ЗАНИТКІХ З МЕТОДИКИ ВИСЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ

Удосконалення навчально-виховного процесу в школі значною мірою забезпечується педагогічними здібностями вчителя, засобами його впливу на учнів та вмінням підтримувати їх увагу і зацікавленість, створювати емоційно-творчий мікроклімат на уроці. В зв'язку з цим